พินิจหนังสือ

Book Review

เจ้าชายไม่วิเศษ : วรรณกรรมเยาวชนที่ไม่ธรรมดา

A Non-Magical Prince: An Extraordinary Novel for Young Adults

ฉัฐรภรณ์ ยศสุนทร *

Chattaraporn Yossundara

บทคัดย่อ

เจ้าชายไม่วิเศษ ของปรีดา อัครจันทโชติ เป็นวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมเยาวชนยอดเยี่ยม "นายอินทร์อะวอร์ด" ประจำปี 2546 ประเด็นเรื่องความไม่ธรรมดาเป็นความโดดเด่นที่ทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้แตกต่างจากวรรณกรรมเยาวชนทั่วไป ผู้เขียนสามารถนำสัญนิยมของนิทานไทยมาสร้างเรื่องใหม่ได้สนุกสนาน ชวนอ่าน อีกทั้งแฝงการเสียดสีสังคมไทยสมัยใหม่ไว้พอก่อให้เกิดอารมณ์ขัน และสนุกไปกับการไขปริศนานั้น เป็นวรรณกรรมเยาวชนที่เด็กอ่านได้ ผู้ใหญ่อ่านสนุก โดยผู้วิจารณ์จะศึกษาองค์ประกอบของวรรณกรรม อันได้แก่ ชื่อเรื่อง การสร้างโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา

---

* นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2547 เขียนบทความวิจารณ์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิชาการวิจารณ์วรรณคดีไทย

Abstract

A Non-Magical Prince by Prieda Akarachantachot received the Nai Inn Literature for Young Adults Award in 2546. The non-magical topic distinguishes this work from others in its genre. The writer employs symbolism from Thai folk tales to create an entertaining and involving work, with hidden criticism of contemporary Thai society as the source of much of its humor. In addition, the reader will enjoy solving its puzzles. Although meant for young adults, this work can also be enjoyed by adults. I will examine the literary elements in this work such as title, plot construction, characterization, setting and dialogue.

สิ่งที่สังเกตทำให้เห็นถึงความธรรมดาหรือไม่ธรรมดาของวรรณกรรมเรื่องนี้อยู่ในองค์ประกอบของเรื่องหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นชื่อเรื่อง การสร้างโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา เห็นจากการใช้สำนวนภาษาของผู้เขียนที่ใช้ภาษาง่าย ๆ ตามแบบฉบับของวรรณกรรมเยาวชน แต่สามารถแสดงความมุ่งหมายที่ตนต้องการสื่อออกมาได้อย่างชัดเจน

ความไม่ธรรมดาของวรรณกรรมเรื่องนี้เริ่มตั้งแต่ชื่อเรื่องที่ผู้เขียนใช้นั้นตั้งตามชื่อของตัวละครเอกของวรรณกรรมเรื่องนี้ว่า **เจ้าชายไม่วิเศษ** นอกจากผู้เขียนต้องการให้ชื่อเรื่องสื่อถึงตัวละครเอก "เจ้าชายไม่วิเศษ" ผู้มีบทบาทโดดเด่นตลอดทั้งเรื่องแล้ว คำว่า "ไม่" ที่ผู้เขียนยังใช้เน้นถึงความหมายโดยนัยบางอย่างทำให้ คำว่า "วิเศษ" ซึ่งเป็นแก่นเรื่องของเรื่องนี้เด่นชัดขึ้น

การตั้งชื่อเรื่องลักษณะนี้ยังเป็นการตั้งชื่อเรื่องแบบนิทานไทย จะเห็นได้จากนิทานไทยหลายเรื่องมักตั้งชื่อตามตัวละครเอกฝ่ายชาย เช่น ไกรทอง พหลวิชัย-คาวี พระอภัยมณี ฯลฯ เป็นต้น

หากจะถอดความหมายแฝงของคำว่า "วิเศษ" หรือ "ของวิเศษ" ซึ่งเป็นแก่นเรื่องสำคัญของวรรณกรรมเรื่องนี้ นอกจากจะเป็นเพียงสิ่งเล็ก ๆ แต่กลับสำคัญที่สุดของเรื่อง ที่ทำให้ตัวละครเอกต้องติดตามแสวงหาแล้ว ตามความเห็นของรองศาสตราจารย์ ดร.รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ซึ่งเป็นตัวแทน

คณะกรรมการตัดสินรางวัลฯ นั้นเห็นว่า "...ของวิเศษ คือเงินทอง ตำแหน่งหรืออำนาจ ซึ่งคนส่วนใหญ่ในปัจจุบันนิยมแสวงหามาเพื่อเสริมสร้างบารมีให้ตนเอง..." (ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 4)

โครงเรื่องของวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นโครงเรื่องที่ไม่ธรรมดาเพราะผู้เขียนสร้างโครงเรื่องให้มีลักษณะคล้ายกับโครงเรื่องนิทานไทยในตอนต้น แต่ตอนกลางจนจบเรื่องนั้นแตกต่างจากนิทานไทยทั่วไป โดยโครงเรื่องของนิทานไทยนั้นมักจะเริ่มเรื่องที่พระราชาครองอาณาจักร เมื่อมีพระโอรสก็ส่งไปเรียนศิลปะวิทยาการกับฤาษีในป่า อันจะทำให้มีวิทยายุทธ์และได้อาวุธวิเศษมาเป็นเครื่องมือในการปกครองบ้านเมือง จากนั้นเจ้าชายต้องมีเรื่องต่อสู้กับยักษ์หรือคนพาล ชิงเจ้าหญิงมาเป็นคู่ครอง แล้วกลับมาปกครองบ้านเมืองเป็นสุขสืบไป โดยอาจดำเนินเรื่องแบบย้อนกลับหรือตามปฏิทินก็ได้ตามแต่ละเรื่อง แต่โครงเรื่องส่วนใหญ่แล้วมักคล้ายกันดังที่ได้อธิบายข้างต้น

ความจงใจของผู้เขียนในการสร้างโครงเรื่องให้คล้ายกับโครงเรื่องนิทานไทยนั้น เห็นได้จากเหตุการณ์ย่อยต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในโครงเรื่องของวรรณกรรมเรื่องนี้ เช่น เหตุการณ์ที่เจ้าชายไม่วิเศษไม่เข้าถ้ำตามที่ฤาษีตาไฟสั่งห้ามไว้ แต่ท้ายสุดเจ้าชายแสงอาทิตย์กับพวกก็บีบบังคับให้เจ้าชายไม่วิเศษขัดคำสั่งพระอาจารย์เข้าถ้ำนั้นไปจนได้ และพบกับของวิเศษที่ฤาษีตาไฟซ่อนไว้มากมาย หรือเหตุการณ์ที่เจ้าชายไม่วิเศษใช้ผ้าห่มวิเศษคลุมกายแปลงเป็นรูปทอง แล้วเจ้าชายแสงอาทิตย์กับพวกพบเข้าจึงเข้าใจผิดคิดว่าเจ้าชายไม่วิเศษเป็นเทวดา ซึ่งทั้งสองเหตุการณ์นี้คล้ายกับเหตุการณ์ในนิทานไทยเรื่องสังข์ทองมาก ที่สังข์ทองเข้าไปในถ้ำแล้วพบบ่อเงิน บ่อทอง ชุดเงาะและเกือกแก้ววิเศษ กับเหตุการณ์ตอนที่หกเขยเข้าใจผิดว่าสังข์ทองคือเทวดา หรือเหตุการณ์ที่มีวิทยาธรมาชิงเจ้าหญิงไม้ไผ่ก็เป็นคนพาลและมีพระขรรค์วิเศษเช่นเดียวกัน เป็นต้น

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า โครงเรื่องของวรรณกรรมเรื่องนี้นั้นคล้ายกันกับโครงเรื่องนิทานไทยมากในช่วงแรก ๆ ถึงเจ้าชายต้องเดินทางไปต่อสู่กับยักษ์ โดยผู้เขียนดำเนินเรื่องไปตามปฏิทิน แต่หลังจากนั้นแล้วแทนที่เจ้าชายจะต้องสู้กับยักษ์ เจ้าชายกลับต้องช่วยยักษ์ อีกทั้งเจ้าหญิงที่คู่ควรนั้นกลับกลายเป็น

ตัวละครที่เจ้าชายไม่ได้เลือกเป็นคู่ครอง และเจ้าชายก็ไม่ได้ปกครองเมืองอย่างเป็นสุขสืบไปด้วย แต่เจ้าชายกลับเลือกใช้ชีวิตอย่างคนธรรมดากับคนรักด้วยความสงบสุข ณ หมู่บ้านเชิงเขาคันธมาทน์ในป่าหิมพานต์

เหตุผลที่ผู้เขียนดัดแปลงให้โครงเรื่องของวรรณกรรมเรื่องนี้ตั้งแต่กลางเรื่องจนถึงท้ายเรื่องแปลกไปจากเดิมนั้น เพราะแต่เดิมที่สร้างเรื่องเรื่อยมานั้น ผู้เขียนได้นำแก่นเรื่อง "ของวิเศษ" มาสร้างปมขัดแย้งขึ้นในใจของเจ้าชายไม่วิเศษ เริ่มตั้งแต่การที่ผู้เขียนตั้งชื่อตัวละครว่า "เจ้าชายไม่วิเศษ" ซึ่งเสมือนการปฏิเสธของวิเศษอยู่แล้วแต่ต้น และยังดำเนินเรื่องให้เจ้าชายรู้สึกเกลียดชังของวิเศษ ทั้งเหตุการณ์พระมารดาต้องถูกประหาร และตนเองถูกพระบิดาเนรเทศ ครั้นเมื่อไปอยู่สำนักฤาษีตาไฟก็ถูกพวกเจ้าชายที่มีของวิเศษกลั่นแกล้ง จนเมื่อจบการศึกษาอยากได้ของวิเศษก็ต้องเดินทางไปหายักษ์เพื่อเอาใบสรรพยามาแลกกับของวิเศษอีก และเมื่อได้ของวิเศษ (ผ้าห่มวิเศษ) มาแล้วก็ได้ตระหนักว่าไม่มีประโยชน์ มีแต่ความรู้สึกหลอกลวง ดังนั้นการที่ผู้เขียนจบเรื่องด้วยการให้เจ้าชายไม่วิเศษไม่เกี่ยวข้องกับของวิเศษใด ๆ จึงเหมาะสมมาก

ส่วนเหตุการณ์ที่เจ้าชายไม่ได้ต่อสู้กับยักษ์และได้เจ้าหญิงมาเป็นคู่ครองนั้น สาเหตุสำคัญคงมาจากการสร้างตัวละครของผู้เขียนที่แปลกไปจากตัวละครนิทานไทย ซึ่งนับว่าเป็นความไม่ธรรมดาอีกประการหนึ่งของ **เจ้าชายไม่วิเศษ**

จากหลักทฤษฎีบุคลิกภาพของนักจิตวิทยาซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ที่ว่า

> *Id... ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์...เป็นสัญชาติญาณที่มีแต่กำเนิด...มีพลังขับเคลื่อนให้คนเราแสดงพฤติกรรมออกมาตามหลักแห่งความพอใจ (pleasure principle) โดยไม่ฟังเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น...*
>
> *Ego...พฤติกรรมอันเกิดจากความต้องการของ Id ให้แสดงออกในทางที่เหมาะสม...*

Superego... เป็นตัวมีหน้าที่สร้างอุดมคติ (Ideal) ที่พึงปรารถนาของสังคมเป็นมโนธรรม (conscience) ที่คอยเตือน Ego ให้รู้ว่าสิ่งนั้นผิด อย่าทำ

(สุชา จันทน์เอม 2531 : 8-9)

ถ้านำการสร้างตัวละครของผู้เขียนมาเปรียบเทียบกับการสร้างตัวละครนิทานไทย โดยใช้หลักทฤษฎีข้างต้นเป็นเกณฑ์แล้ว จะพบว่าลักษณะการสร้างตัวละครบางตัวของผู้เขียนแตกต่างจากการสร้างตัวละครนิทานไทย เห็นได้ชัดเจนจากตัวละครเอกของเรื่องคือ เจ้าชายไม่วิเศษ เหตุการณ์ที่เจ้าชายต้องไปนำใบสรรพยาจากยักษ์มาให้ฤาษีตาไฟเพื่อแลกกับของวิเศษ ของวิเศษนั้นเป็น Id ของเจ้าชาย โดยขณะที่เจ้าชายออกเดินทางด้วยจิตใจมุ่งมั่นไปหายักษ์นั้นก็คือ Ego ที่เป็นพฤติกรรมอันเนื่องมาจาก Id ของเจ้าชาย แต่เมื่อเจ้าชายพบกับยักษ์แล้วกลับบังเกิดความสงสารยักษ์ไม่ได้คิดจะแย่งชิงใบสรรพยาจากยักษ์ดังที่ตั้งใจแต่แรกก็เป็น Superego ซึ่งพฤติกรรมของเจ้าชายในเหตุการณ์นี้แตกต่างจากตัวละครเอกในนิทานไทยเรื่องอื่นที่ปกติแล้วจะมีความ Ego สูง ทำทุกสิ่งเพื่อให้ได้ Id มาครอบครอง โดยไม่สนใจ Superego เลย เช่น พระอภัยมณี เมื่อครั้งต้องการนางเงือกเป็นภรรยาก็อ้างเหตุผลที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้กับนางผีเสื้อสมุทรว่าเป็นสิ่งมีชีวิตคนละชาติพันธุ์กัน รักกันไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่นางเงือกเองก็เป็นสิ่งมีชีวิตต่างชาติพันธุ์กับพระอภัยมณีเช่นเดียวกัน แต่พระอภัยมณีนั้นแย้งข้ออ้างที่ปฏิเสธนางผีเสื้อสมุทรว่าเป็นเรื่องของพรหมลิขิตแทน หรือเรียกได้ว่าพระอภัยมณีไม่มี Superego อาจเป็นเพราะว่า Ego สูงหรือความต้องการครอบครอง Id คือนางเงือกมีมากนั่นเอง

เมื่อผู้เขียนสร้างบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเจ้าชายไม่วิเศษให้มี Superego แล้วทำให้ตัวละครนี้เป็นตัวละครที่รู้จักยับยั้งชั่งใจ มีความคิดไม่กระทำการเพียงเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองเท่านั้น ทำให้การดำเนินเรื่องในช่วงกลางเรื่องถึงท้ายเรื่องนี้ผิดแผกไปจากลักษณะโครงเรื่องของนิทานไทย

นอกจากตัวละครเอกเจ้าชายไม่วิเศษแล้ว ตัวละครอีกตัวหนึ่งที่น่า

สนใจคือ เจ้าหญิงไม้ไผ่ กำเนิดของตัวละครตัวนี้ผู้เขียนได้นำมาจากนิทานไทยเรื่องยอพระกลิ่นผู้เป็นลูกสาวพระอินทร์กับมนุษย์ โดยอาศัยอยู่ในปล้องไม้ไผ่ขนาดใหญ่ผิดปกติ ผู้มีบุญที่เป็นเนื้อคู่เท่านั้นจึงจะฟันปล้องไผ่ขาดได้ ดังที่เจ้าหญิงไม้ไผ่บอกเรื่องของตนให้เจ้าชายไม่วิเศษรู้ตอนพบกันครั้งแรกว่า

> *"ฉันเป็นลูกสายพระอินทร์...หลังจากฉันเกิด แม่ก็เสียชีวิต พ่อจึงนำฉันมาไว้ในปล้องไม้ไผ่ แล้วตั้งจิตอธิษฐานว่า...ขอให้มีแต่ผู้มีบุญญาธิการและเป็นเนื้อคู่ของฉันเท่านั้นจึงจะฟันต้นไผ่นี้ขาดได้..."*
>
> *(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 152-153)*

แม้ว่ากำเนิดของเจ้าหญิงไม้ไผ่จะคล้ายจนแทบเรียกว่าเหมือนยอพระกลิ่น แต่ผู้เขียนกลับสร้างตัวละครตัวนี้ให้เป็นตัวละครที่มี **Ego** สูงมาก **Id** หรือความต้องการที่สำคัญที่สุดของเจ้าหญิงไม้ไผ่คือสามีที่ร่ำรวย มียศศักดิ์เป็นผู้ยิ่งใหญ่ เมื่อเจ้าชายไม่วิเศษไม่เป็นไปตาม **Id** ที่เจ้าหญิงไม้ไผ่ต้องการ เจ้าหญิงไม้ไผ่จึงตัดสัมพันธ์เจ้าชายไม่วิเศษทันที

> *"...ฉันไม่ยอมอยู่กับคนที่ไม่มีของวิเศษหรอก ท่านจะไปไหนก็ไปเสียเถอะ อย่างน้อยคนที่ลักพาตัวฉันมาเขาก็มีพระขรรค์วิเศษที่สามารถชนะศัตรูได้สิบทิศ เขาบอกฉันว่า เขาจะบุกยึดเมืองใดเมืองหนึ่งให้ฉัน เขาจะตั้งตัวเองเป็นพระราชา แล้วฉันก็จะได้เป็นพระราชินี..."*
>
> *(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 218-219)*

เมื่อเจ้าชายไม่วิเศษทักท้วงเรื่องพรหมลิขิตที่เจ้าหญิงไม้ไผ่เคยอ้างว่าทั้งสองเป็นเนื้อคู่กัน เจ้าหญิงไม้ไผ่กลับตอบอย่างไร้เยื่อใยว่า

> *"เธอเชื่อเรื่องเหลวไหลแบบนั้นด้วยหรือ"*
>
> *(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 218-219)*

คำพูดของเจ้าหญิงไม้ไผ่นอกจากจะแสดงถึงลักษณะการสร้างตัวละครของผู้เขียนที่แตกต่างจากตัวละครนิทานไทยแล้ว ยังนับเป็นความแตกต่างที่ล้อเลียนและเสียดสีพฤติกรรมของคนในสังคมไทยอีกด้วย

ประเด็นที่ผู้เขียนสร้างตัวละครในวรรณกรรมเรื่องนี้อย่างล้อเลียนเสียดสีคงเห็นได้จากพระราชา พระบิดาของเจ้าชายไม่วิเศษ และโหรหลวง แม้ตัวละครทั้งสองตัวจะมีบทบาทและพฤติกรรมคล้ายกับตัวละครนิทานไทยมาก แต่ในความคล้ายนั้นมีการล้อเลียนเสียดสีอยู่ในที

> *"...การตั้งชื่อให้ลูกเป็นงานอดิเรกอย่างหนึ่งของพระราชา... พวกขุนนางอำมาตย์ก็กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า พระราชาตั้งชื่อลูก ๆ ได้อย่างเหมาะสม นี่จึงเป็นกิจกรรมที่สร้างความพอใจแก่พระราชาเป็นอันมาก..."*
>
> *(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 18)*

คำว่า "งานอดิเรกของพระราชา" ทำให้ความสง่างามในฐานะกษัตริย์ผู้ปกครองเมืองของพระราชาด้อยลง และการที่พวกขุนนางอำมาตย์สนับสนุนพระราชาในเรื่องนี้ ยิ่งทำให้ "กิจกรรม" ที่สร้างความพอใจแก่พระราชาเป็นเรื่องไร้สาระยิ่งขึ้น

ส่วนโหรหลวงที่ผู้เขียนสร้างขึ้นนั้นมีบทบาทและพฤติกรรมคล้ายกับโหรหลวงในนิทานไทยมาก คือ นิยมเอาตัวรอดเป็นยอดดี จาก

> *...โหรหลวงจึงทำเหมือนทุกครั้งที่เคยทำ คือก้มหน้าลงขีดเขียนอะไรลงบนกระดานชนวนเป็นเส้นยึกยือ ซึ่งเขากล่าวว่าเป็นอักขระโบราณ นอกจากนี้ก็ยังนับนิ้วและทำปากขมุบขมิบ ไม่มีใครรู้ความสามารถในการทำนายเหตุการณ์ของโหรหลวงว่าอยู่ในระดับใด แต่ก็ไม่เคยมีใครระแวงหรือแสดงอาการไม่เชื่อมั่นในตัวเขาเลย... ปีหนึ่งโหรหลวงเคยทำนายว่าน้ำท่าจะบริบูรณ์ไปตลอดปี พืชพันธุ์จะได้ผลผลิตงอกงาม แต่การณ์กลับปรากฏ*

ว่าปีนั้น...แห้งแล้งและมีผลผลิตต่ำสุดในรอบสิบปี พระราชาจึงทักท้วงคำของโหรหลวงไป โหรหลวงหน้าซีดเผือด แต่เมื่อเขาเห็นหนูตัวหนึ่งวิ่งผ่านหน้า เขาก็มีสีหน้าแช่มชื่นทันตาเห็น เขาก้มลงขีด ๆ เขียน ๆ ก่อนจะบอกพระราชาว่า สาเหตุที่คำทำนายคลาดเคลื่อนเป็นเพราะหนูตัวนั้นต่างหาก...

(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 30-31)

ลักษณะท่าทางของโหรหลวงในการทำนาย และข้อความ "ไม่มีใครรู้ความสามารถ...ไม่เคยมีใครระแวง..." อีกทั้งเหตุการณ์ "ปีหนึ่ง..." นั้น มีน้ำเสียงทำนองล้อเลียนเน้นย้ำถึงความเชื่อจนหลงงมงายเกี่ยวกับคำทำนายของโหรหลวง โดยเฉพาะพระราชาที่ถึงกับตัดสินประหารชีวิตพระราชินีและเนรเทศพระโอรสที่ชันษาเพียง 10 ขวบ เพียงเพราะเชื่อคำทำนายที่โหรหลวงกราบทูล

นอกจากที่ผู้เขียนจะสร้างตัวละครล้อเลียนเสียดสีตัวละครนิทานไทยแล้ว ผู้เขียนยังสร้างตัวละครอื่น ๆ ที่เป็นเหมือนสีสันของเรื่องด้วย เช่น เจ้าชายแสงอาทิตย์ เจ้าชายเขื่อนขันธ์ ฤาษีตาไฟ เป็นต้น ตัวละครแต่ละตัวก็จะมีสัญลักษณ์บางอย่างซ่อนอยู่ อย่างเจ้าชายแสงอาทิตย์นั้นผู้เขียนบรรยายลักษณะไว้ว่า

...เจ้าชายแสงอาทิตย์เป็นโอรสของพระอาทิตย์กับแม่ซึ่งเป็นมนุษย์ธรรมดา...ด้วยความที่มีพ่อเป็นเทพ...เจ้าชายแสงอาทิตย์จึงมีนิสัยไม่ยอมแพ้ใคร เลือดร้อน และชอบหาเรื่องคนอื่นไปทั่ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่ตนคิดว่าต่ำต้อยกว่า เวลาเกิดเรื่องเขาชอบยกถ้อยคำว่า "รู้ไหมว่าพ่อฉันเป็นใคร" ขึ้นมาขู่คู่กรณีเสมอ...

(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 72)

ประโยคคำพูดของเจ้าชายแสงอาทิตย์ที่ปรากฏเสมอว่า "รู้ไหมว่าพ่อฉันเป็นใคร" หากจะมองอย่างธรรมดาแล้วอาจไม่เห็นเป็นเรื่องแปลกพิสดาร

แต่ในสังคมไทยปัจจุบัน "พ่อฉันใหญ่" นั้นเป็นเรื่องที่กล่าวขวัญกันมาก ผู้วิจารณ์เห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่ผู้เขียนจะสอดแทรกประโยคนี้ไว้เพื่อบอกอะไรบางอย่างกับผู้อ่าน จากคำที่ผู้เขียนใช้อธิบายลักษณะพฤติกรรมของเจ้าชายแสงอาทิตย์ที่มักเป็นไปในแง่ลบเสมอ ไม่ว่าจะ "เลือดร้อน" "ชอบหาเรื่องคนอื่น" ซึ่ง "คนอื่น" นั้นผู้เขียนเน้นย้ำว่า "ไปทั่ว" และ "ต่ำต้อยกว่า" ล้วนแต่เป็นคำบ่งบอกถึงลักษณะของตัวละครปฏิปักษ์ที่คนไทยมักมองในแง่ร้ายเสมอ

เจ้าชายแสงอาทิตย์ยังมีพรรคพวกมาก หนึ่งในนั้นคือเจ้าชายเขื่อนขันธ์ เจ้าชายแห่งเมืองที่มีประวัติศาสตร์น่าสนใจ

> *...นครเขื่อนขันธ์...เมืองแห่งน้ำที่มีความสวยงาม แม้จะมีป่าน้อยไปสักนิด แต่เมืองนี้ก็ชดเชยด้วยการมีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ไว้รองรับความต้องการของชาวเมือง ทั้งยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญอีกด้วย... เล่ากันปากต่อปากว่าในฤดูฝนปีหนึ่งซึ่งมีฝนตกหนักมาก ชาวเมืองคิดว่าถ้าแบ่งฝนไว้ใช้ในฤดูแล้งก็คงดี... พวกเขาจึงเกณฑ์แรงงานขุดหลุมเก็บกักน้ำขนาดเล็กขึ้นโดยถางป่าที่ไม่ก่อประโยชน์ส่วนหนึ่งทิ้ง เมื่อถึงฤดูแล้งชาวบ้านจึงมีน้ำใช้อย่างพอเพียง แต่ฤดูฝนปีต่อมา ฝนกลับตกลดน้อยลง... พวกชาวบ้านจึงตัดสินใจขยายหลุมให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อการนี้จึงต้องถางป่าอีก...เหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้นต่อเนื่องกันหลายปี ในที่สุดนครเขื่อนขันธ์จึงได้ชื่อว่าเป็นนครแห่งการเก็บกักน้ำไปโดยปริยาย...*
>
> *(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 72-73)*

นครเขื่อนขันธ์เป็นเมืองหนึ่งที่ผู้วิจารณ์คิดว่ามีสัญลักษณ์ซ่อนอยู่มาก เพราะการบรรยายประวัติศาสตร์ของเมืองนี้นั้นมีความยาวพอสมควร อาจเพราะผู้เขียนต้องการสื่อความนัยที่ซ่อนอยู่ให้ผู้อ่านตีความจากปริบทว่าประวัติศาสตร์ของนครเขื่อนขันธ์นั้นคือสังคมไทยที่ตัดไม้ทำลายป่าเพื่อสร้างเขื่อนนั่นเอง นับตั้งแต่ที่ผู้เขียนจงใจใช้ชื่อเมืองว่า "นครเขื่อนขันธ์" และ

"หลุมเก็บกักน้ำ" แทนเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ ดังเห็นได้จากที่มีผู้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่าเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของการเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้

> *"...การจัดสร้างสาธารณูปโภคของรัฐ อาทิ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ฯลฯ ส่วนใหญ่เป็นการขอใช้พื้นที่ป่าไม้แทบทั้งสิ้น ซึ่งจนถึงทุกวันนี้ก็ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ว่าสิ่งก่อสร้างเหล่านั้นให้ผลตอบแทนคุ้มค่ากับผืนป่าที่ต้องเสียไปหรือไม่..."*
>
> *(โกศล วงศ์สวรรค์ และคณะ 2537 : 142)*

ส่วนฤาษีตาไฟนั้นสังเกตได้ว่าเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาจากฉากป่าหิมพานต์ซึ่งเป็นฉากใหญ่ของวรรณกรรมเรื่องนี้

ด้วยเหตุว่าป่าหิมพานต์นั้นเป็นป่าที่อยู่ในห้วงคำนึงของคนไทยมาช้านาน วรรณคดีไทยแทบทุกเรื่องจะกล่าวถึงและมีความคิดความเชื่อเกี่ยวกับฉากนี้ ฉะนั้นการที่ผู้เขียนนำป่าหิมพานต์มาใช้เป็นฉากใหญ่ของเรื่องในการติดตามแสวงหา "ของวิเศษ" ของเจ้าชายไม่วิเศษ คงจะมีความมุ่งหมายสองประการ ได้แก่

ความมุ่งหมายแรกนั้นอยู่ที่ผู้อ่าน คือ ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านซึ่งเป็นเยาวชนเกิดความสนใจในเรื่องไทย ๆ มากขึ้น ส่วนผู้อ่านที่เป็นผู้ใหญ่ก็ได้ทบทวนความจำของตน ป้องกันการหลงลืมเรื่องเดิม ๆ ในวัฒนธรรมไทย ซึ่งเห็นจากการที่ผู้เขียนกล่าวย้ำเกี่ยวกับสถานที่ที่อยู่ในป่าหิมพานต์บ่อยครั้ง

ครั้งแรก เมื่อเจ้าชายไม่วิเศษเดินทางเข้าไปเพื่อไปศึกษาที่สำนักฤาษีตาไฟ

> *...ป่าหิมพานต์เต็มไปด้วยต้นไม้น้อยใหญ่ บางต้นก็มีสีสันและรูปร่างแปลกตาไปกว่าที่เจ้าชายพบในดินแดนแสนวิเศษ ต้นไม้ต้นหนึ่งแทนที่จะเติบโตทางสูง ก็กลับเติบโตทางกว้าง ต้นไม้อีกต้นหนึ่งมีดอกที่เปลี่ยนสีไปได้ทุกสิบนาที จากสีแดงเป็นสีส้ม เหลือง เขียว ฟ้า น้ำเงิน ม่วง ตามลำดับ เจ้าชายจึงชมการ*

เปลี่ยนสีดอกไม้อยู่จนเพลินแทบลืมเวลา...นารีผลเป็นรูปหญิงสาวมีขั้วอยู่บนส่วนหัวซึ่งห้อยลงมาจากกิ่งไม้ใหญ่...มีวิทยาธรตนหนึ่งนั่งแทะนารีผลอยู่บริเวณร่มไม้ เขาชำเลืองมองมาทางเจ้าชายอย่างไม่ใส่ใจ เพราะดูจะเป็นเรื่องปกติที่คนแปลกถิ่นจะเข้ามาสู่ป่าหิมพานต์

แม้วิทยาธรจะไม่ได้มุ่งร้ายเจ้าชาย แต่ท่าทางขณะกินนารีผลก็ทำให้เจ้าชายเสียวสันหลังวูบ เนื้อสีแดงจากผลฉ่ำเมื่อถูกกัดก็กลายเป็นน้ำสีแดงสดหยาดเยิ้มไปทั่วปากของวิทยาธรราวกับได้ดื่มเลือดของหญิงสาว รู้มาก่อนแล้วว่านารีผลคืออาหารของวิทยาธร แต่ไม่เคยคิดว่าภาพจะดูน่าสะพรึงกลัวขนาดนี้... ตามทางนั้นเจ้าชายพบเห็นสัตว์ต่าง ๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นนกที่มีงวงเหมือนช้าง ม้ามีปีก ปลาผสมกับเสือ เป็นต้น...

(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 48-50)

ครั้งที่สอง เมื่อเจ้าชายไม่วิเศษออกเดินทางไปหายักษ์

...ป่าหิมพานต์ประกอบไปด้วยสระใหญ่เจ็ดแห่ง นอกจากสระรถการซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักฤาษีตาไฟแล้ว ก็ยังมีสระสีหปาตซึ่งเป็นจุดหมายการเดินทางครั้งนี้ สระฉัททันต์อันเป็นที่อยู่ของพญาช้างฉัททันต์ นอกจากนี้ยังมีสระมัณฑากินี กัณมุณฑ์ กุณาละ และที่สำคัญคือสระอโนดาตสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของป่าหิมพานต์ ซึ่งเจ้าชายหวังจะได้ไปเที่ยวดูสักครั้ง ว่าเขาคันธมาทน์ เขาไกรลาส และสถานที่ที่มีชื่อเสียงอื่น ๆ นั้นเป็นอย่างไร...

(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 110)

ครั้งที่สาม เมื่อเจ้าชายไม่วิเศษได้ผ้าห่มวิเศษแล้วออกเดินทางกับขอทานน้อย

...แล้วสองสหาย...ก็ออกเดินทางกันต่อไปจนถึงสระอโนดาต... ที่ได้ชื่อว่าเป็นสระที่งดงามที่สุดในป่าหิมพานต์ สระที่มีภูเขาทั้งห้า อันได้แก่ เขาสุทัสนะกูฏ จิตรกูฏ กาฬกูฏ ไกรลาส และคันธ-มาทน์ ต่างค้อมยอดเข้าหาสระ จนแสงอาทิตย์ไม่อาจส่องต้องผิวสระได้ แต่ภาพที่เห็นตรงหน้ากลับเป็นสระที่เปิดโล่ง ภูเขาทั้งห้าปรากฏเพียงเขาคันธมาทน์เท่านั้นที่ยังคงตระหง่านอยู่เหนือสระหิมพานต์...

(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 149)

จะเห็นได้ว่าการบรรยายสภาพป่าหิมพานต์ทั้งสามครั้ง นอกจากจะเน้นย้ำความจำให้ผู้อ่านแล้ว เหตุการณ์ที่ต่อจากการบรรยายแต่ละครั้งยังส่งผลต่อเจ้าชายไม่วิเศษตัวละครเอกของเรื่องด้วย ครั้งแรกเจ้าชายไม่วิเศษได้เข้าไปศึกษาที่สำนักฤาษีตาไฟ ครั้งที่สอง เจ้าชายไม่วิเศษได้พบกับขอทานน้อยผู้มีส่วนช่วยให้เจ้าชายได้ผ้าห่มวิเศษ และครั้งที่สาม เจ้าชายไม่วิเศษได้พบกับเจ้าหญิงไม้ไผ่ ในแต่ละครั้งผู้เขียนมักใช้สำนวนภาษาซ่อนรหัสไว้ในปริบทด้วย ไม่ว่าจะการกินนารีผลของวิทยาธรที่ผู้เขียนกล่าวว่าให้ความรู้สึกสยดสยองแก่เจ้าชาย หรือที่ผู้เขียนให้นิยามของสระอโนดาตว่า “สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของป่าหิมพานต์” และการที่สระอโนดาตนั้น “เปิดโล่ง” ภูเขาทั้งห้าหายไปเหลือเพียงเขาคันธมาทน์เท่านั้น ทั้งสามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับป่าหิมพานต์ที่ผู้เขียนนำเสนอผู้อ่านนั้น ล้วนเป็นภาพที่หากถอดความนัยแล้วจะสอดคล้องกับความมุ่งหมายที่สองที่ผู้เขียนใช้ฉากป่าหิมพานต์เป็นฉากใหญ่ของวรรณกรรมเรื่องนี้

ความมุ่งหมายที่สอง คือ ผู้เขียนได้ซ่อนนัยบางอย่างไว้ในฉาก เหตุการณ์ และตัวละครที่สัมพันธ์กับฉากนี้ เช่น ฤาษีตาไฟ เป็นต้น โดยความนัยที่ผู้เขียนซ่อนไว้ในฉากป่าหิมพานต์เปรียบได้กับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ผู้เขียนใช้กลวิธีสื่อด้วยการใช้สำนวนภาษาที่บอกความนัยในปริบทแวดล้อม เมื่อผู้อ่านอ่านแล้วก็สามารถเข้าใจได้ว่าฉาก เหตุการณ์ และตัวละครที่อยู่ในป่าหิมพานต์นั้นเป็นตัวแทนของสิ่งใดหรือเหตุการณ์ใด

ดังตัวอย่างฉากสำนักฤาษีตาไฟที่ให้บรรยากาศแทนสถาบันการศึกษาในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่เจ้าจ๋อ (ผู้ช่วยของฤาษีตาไฟ) เรียกเก็บเงินค่าทดสอบก่อนเรียน ค่าเล่าเรียน แม้แต่สำเร็จการศึกษาแล้วเจ้าชายยังต้องจ่ายเงินแลกของวิเศษ ซึ่งถ้าไม่มีเงินจ่ายก็ต้องทำงานแลก เหตุการณ์ตอนนี้สะท้อนให้เห็นสังคมไทยเรื่องการเรียกเก็บเงินค่าทดสอบก่อนเรียนหรือเงินแป๊ะเจี๊ยะในสังคมไทยปัจจุบันนั่นเอง

> *...ค่าทดสอบคนละสองพันเหรียญทองคำ ฤาษีประกาศ "ใครที่ผ่านการทดสอบค่อยมาจ่ายอีกหนึ่งหมื่นสามพันเหรียญที่เหลือ ส่วนผู้ที่ไม่ผ่านก็ต้องออกไปจากสำนักทันที"...เจ้าชายแต่ละคนพากันซุบซิบถึงเรื่องการทดสอบ หากทดสอบไม่ผ่าน มิเท่ากับว่าสูญทองคำสองพันเหรียญไปเปล่า ๆ หรอกหรือ...*
>
> *(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 63-64)*

นอกจากนี้ บรรยากาศของสถานศึกษาสำนักฤาษีตาไฟยังคล้ายกับสถานศึกษาของไทยในปัจจุบัน เช่น เมื่อฤาษีตาไฟซึ่งเปรียบเสมือนครูอาจารย์ไม่อยู่ เจ้าชายลูกศิษย์บางคนตั้งใจอ่านหนังสือรักเรียน ขณะที่บางคนเที่ยวเล่นซุกซน

> *...เจ้าชายกลุ่มรักเรียนที่ว่าเห็นจะมีไม่มากนัก และมักต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว เพราะถูกเจ้าชายคนอื่น ๆ ตั้งข้อรังเกียจ...*
> *ฉันขอแค่ว่าเรียนจบเร็ว ๆ จะได้ออกเดินทางแสวงหาของวิเศษเท่านั้นแหละที่ฉันต้องการ ส่วนอีกคนก็ว่า "ถ้าเป็นเจ้าชายแล้วต้องมานั่งปวดหัวกับการเล่าเรียนอย่างนี้ฉันขอเกิดเป็นช่างตีเหล็กท้ายวังยังดีเสียกว่า" ฯลฯ*
>
> *(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 81)*

บทสนทนาของเหล่าเจ้าชายผู้เกียจคร้านเป็นความคิดเห็นอย่างหนึ่ง

ของผู้เขียนต่อสภาพการเล่าเรียนของนักเรียน นักศึกษาของไทยที่เหมือน "เรียนไปวัน ๆ" เมื่อเรียนจบแล้วก็หางานทำเพื่อให้ได้"ของวิเศษ"หรือเงินทองลาภยศสรรเสริญมา บางคนที่คิดว่าตนเองเป็น"เจ้าชาย" ร่ำรวยอยู่แล้วก็ไม่อยาก "ปวดหัวกับการเล่าเรียน" ภาพปัญหานี้ยังเป็นปัญหาอีกประการหนึ่งของสังคมไทยปัจจุบันที่ควรได้รับการแก้ไข ผู้เขียนจึงนำมาเสนอสอดแทรกไว้ในเรื่อง

นอกจากเจ้าชายลูกศิษย์แล้วอีกปัญหาหนึ่งของการศึกษาเล่าเรียนในสังคมไทยคือผู้สอนหรือครูอาจารย์ ผู้เขียนสร้างตัวละครฤาษีตาไฟมาสะท้อนปัญหาเรื่องนี้ เห็นได้ชัดจากพฤติกรรมของฤาษีตาไฟที่เรียกเก็บเงินค่าทดสอบหรือเหตุการณ์ที่เจ้าชายไม่วิเศษสาปให้เจ้าชายแสงอาทิตย์เป็นหิน และฤาษีตาไฟลงโทษเจ้าชายแสงอาทิตย์เรื่องไม่ระมัดระวังตัว ซึ่งเจ้าชายไม่วิเศษมีความเห็นว่า

> *"...เจ้าชายนิ่งเงียบ แต่ในใจคิดว่าหากเป็นเช่นนี้ ทำไมท่านอาจารย์จึงไม่สอนวิชาคลายคำสาปให้เล่า..."*
>
> *(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 93)*

จรรยาบรรณแห่งความเป็นครูนั้นอยู่ที่ต้องสั่งสอนศิษย์เพื่อให้ศิษย์ได้วิชาความรู้มากที่สุด มิใช่รีดไถเรียกเก็บเงินเช่นฤาษีตาไฟกระทำ นอกจากนี้ฤาษีตาไฟยังเป็นครูอาจารย์ที่เก็บงำความรู้ไว้ไม่สั่งสอนศิษย์ให้ได้รับความรู้อันควรอีก พฤติกรรมของฤาษีตาไฟนี้แสดงถึงความเสื่อมของจรรยาบรรณแห่งความเป็นครูในสังคมไทยด้วย ดังที่มีผู้กล่าวถึงในปัญหาการศึกษาไทยว่า

> *"...ครู-อาจารย์ไม่ได้เลือกสรรกลั่นกรองบุคคลเฉพาะที่มีวิญญาณครูอย่างดี เอาคนตกงานจากบริษัทเป็นครูก็ได้..."*
>
> *(โกศล วงศ์สวรรค์ และคณะ 2537 : 432)*

ฉากเหตุการณ์และตัวละครในสำนักฤาษีตาไฟเป็นทัศนคติของผู้เขียนที่มีต่อสังคมไทยผ่านฉากคือป่าหิมพานต์ได้อย่างแนบเนียนด้วยการ

ใช้สำนวนภาษาที่ซ่อนความนัยไว้ แต่ก็ง่ายต่อการถอดความ

อีกหนึ่งประการของความไม่ธรรมดาในวรรณกรรมเรื่องนี้อยู่ที่บทสนทนา บทสนทนาที่สำคัญของเรื่องอยู่ที่บทสนทนาระหว่างอดีตขุนวังกับเจ้าชายไม่วิเศษ

> *นั่นละคือสิ่งที่ฉันเรียกว่าเป็นความพยายามของฝ่ายความคิดดั้งเดิมที่ต้องการทำให้ทุกคนทั้ง...ยังคงเชื่อว่าเมืองของพวกเขาเป็นเมืองที่ยิ่งใหญ่ ส่วนเมืองที่คิดจะลองดีหรือคิดจะลบล้างความเชื่อนั้นก็ต้องจมธรณีไป เมืองยิ่งใหญ่จะป่าวประกาศบอกคนทั่วไปว่าเป็นเรื่องชอบธรรมแล้วที่พวกเขาจะแก้แค้นเมืองเล็ก ๆ... แต่พวกเขาไม่มีทางบอกหรอกว่าก่อนหน้านี้ทหารของพวกเขาก็เคยฆ่าฟันและข่มเหงชาวเมืองเล็ก ๆ มาไม่น้อยเช่นกัน...ฉันตั้งใจจะบอกเธอว่าการที่เราพูดถึง "ความจริง" นั้น มันไม่ใช่ความจริงหรอก มันอยู่ที่ใครเป็นผู้สร้างความจริงขึ้นมาและเป็นความจริงในมุมมองของใครต่างหาก เรื่องของวิเศษของเธอก็เหมือนกัน...ของวิเศษสำคัญต่อเธอมากขนาดนั้นเชียวหรือ... ถ้าเธอมีของวิเศษ ชีวิตเธอจะมีคุณค่ากว่านี้หรือ...*
>
> *(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 184-185)*

คำพูดของอดีตขุนวังข้างต้นนี้เปรียบเหมือนเทียนเล่มเล็ก ๆ ที่ทำให้เจ้าชายไม่วิเศษตาสว่างขึ้นจากเรื่องการเป็นเจ้าชายที่ดีและ "ของวิเศษ" ท้ายที่สุดเจ้าชายไม่วิเศษก็ค้นพบทางออกและกล่าวกับพระบิดาว่า

> *"ลูกเห็นว่านี่เป็นเรื่องเหลวไหลทั้งเพ เพื่อที่จะได้เป็นเจ้าชายที่ดีแต่เรากลับสร้างความเดือนร้อนให้ผู้คนมากมาย...แล้วการไขว่คว้าหาของวิเศษเพื่อความภาคภูมิใจว่าตัวเองวิเศษเหนือใคร ทั้งที่เสด็จพ่อไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเข็มขัดวิเศษ...ของวิเศษของเสด็จพ่อนั้นมีไว้ทำอะไร"*
>
> *(ปรีดา อัครจันทโชติ 2546 : 184-185)*

จากนั้นเจ้าชายไม่วิเศษก็เดินทางกลับไปใช้ชีวิตอยู่กับขอทานน้อยและชาวบ้าน ณ หมู่บ้านเชิงเขาคันธมาทน์อย่างสงบสุข ผู้เขียนจบเรื่องที่เจ้าชายไม่วิเศษไม่มีสิ่งใดค้างคาใจเกี่ยวกับการเป็นเจ้าชายที่ดีและ"ของวิเศษ"อีกแล้ว นับเป็นการใช้บทสนทนาเพื่อนำไปสู่การจบเรื่องได้อย่างสมเหตุผล

จากที่กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่าไม่ว่าการตั้งชื่อเรื่อง การสร้างโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และสำนวนภาษาที่ผู้เขียนนำมาใช้ในวรรณกรรมเรื่องนี้ ล้วนแต่ทำให้**เจ้าชายไม่วิเศษ**ของปรีดา อัครจันทโชติ เป็นวรรณกรรมเยาวชนที่ไม่ธรรมดา มีจุดเด่นแตกต่างจากวรรณกรรมเยาวชนทั่วไป นอกจากนี้การนำเอาสัญนิยมของนิทานไทยมาสร้างเรื่องใหม่ ยังช่วยลดความน่าเบื่ออีกทั้งยังแฝงการเสียดสีสังคมไทยเพื่อให้เป็นข้อคิดสะกิดใจ วรรณกรรมเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่เด็กก็สามารถอ่านได้ ผู้ใหญ่อ่านแล้วก็สนุก **เจ้าชายไม่วิเศษ** จึงนับเป็นวรรณกรรมเยาวชนเรื่องเยี่ยมที่นักอ่านไม่ควรพลาด

บรรณานุกรม

โกศล วงศ์สวรรค์ และคณะ. *ปัญหาสังคม.* กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, 2537.

ปรีดา อัครจันทโชติ. *เจ้าชายไม่วิเศษ.* กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง, 2546.

สุชา จันทน์เอม. *จิตวิทยาทั่วไป.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : บริษัท ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2531. www.manager.co.th